

ROMagazine

13 maart 2025

Transitieleer biedt hoop, maar is foute boel

[Friso de Zeeuw](#)

Het transitiedenken lijkt op een heilsleer die exclusieve morele superioriteit claimt en vertoont totalitaire trekken. De enorme aanhang onder intellectuelen is interessant én gevaarlijk.

Trump en de verrechtsing in Europese landen baart progressieve mensen grote zorgen. Om tenminste twee redenen, namelijk de antidemocratische tendensen en de verwerping van een duurzame en rechtvaardige samenleving. Over het eerste kunnen we kort zijn. De plutocratie (regering door de rijksten) van Trump is weerzinwekkend. En – ander voorbeeld – in Duitsland herbergt de sterk groeiende AfD gevaarlijke engerds.

Maar gelukkig biedt de transitieleer van prof. Jan Rotmans ook in deze donkere dagen troost en hoop. Zijn nieuwste aanknopingspunt is een begin van dit jaar gepubliceerd onderzoekje door bureau Motivaction, in opdracht van de Triodosbank. Daarin hebben iets meer dan duizend Nederlanders hun mening gegeven over de vijf “transities”: energie (de overgang naar zonne- en windenergie), grondstoffen (stappen naar een circulaire economie), voedsel (verschuiving naar meer plantaardig en lokaal geproduceerd), maatschappelijk (meer sociale verbondenheid) en welzijn (grotere nadruk op een prettig leven en gezondheid).

‘De transitieometers op het gebied van energie en maatschappij staan al op 22 procent’, juicht het persbericht van de Triodosbank. Dit percentage is een optelsom van mensen die hun gedrag al duurzaam hebben aangepast of dat van plan zijn.

Dat 78 procent niet meegaat met die transitie lijkt een logische conclusie; een tegenvaller. Maar nu komt de sublieme truc van Rotmans transitieleer: slechts 20 tot 25 procent van de populatie volstaat om de maatschappij naar de klimaatbewuste zijde te kantelen.

Hoe dan? Ik citeer Rotmans uit interviews in verschillende dagbladen. ‘Er is nog een crisis nodig voordat de echte ommezwaai komt.’ De klimaatcrisis heeft ‘een ander democratisch systeem’ nodig. En dan komt de aap uit de mouw: ‘Soms denk ik: er mag best een verlichte dictatuur op het gebied van energietransitie komen.’ Een machtsovername door de voorhoede van klimaatactivisten.

Een heilsleer die exclusieve morele superioriteit claimt en totalitaire trekken vertoont

Deze uitspraak staat niet op zichzelf. ‘Wij doen alsof de wethouder z’n zin krijgt, maar intussen doen we heel andere dingen.’ Deze ondermijnende uitspraak citeert Rotmans met volle instemming in een speech voor “activistische” ambtenaren van de Gemeente Amsterdam, georganiseerd door die gemeente zelf (2023). In zijn boek *De integrale staat* analyseert bestuurskundige prof. Paul Frissen de transitieleer als een heilsleer die exclusieve morele superioriteit claimt en totalitaire trekken vertoont.

Op LinkedIn omhelst Rotmans het Triodosonderzoek en benoemt duurzame initiatieven die tot de “onderstroom” behoren, zoals de Gideons Bende in de bouwsector. Aan de betekenis en waarde van die vaak kleine bewegingen doe ik niets af. Ze worden echter direct geïnstrumentaliseerd voor de heilsleer: ‘De onderstroom is nog klein maar groeit snel en wordt uiteindelijk mainstream.’ Hogepriester Rotmans oogst met dat betoog het jaloersmakende aantal van 4.000 instemmende duimpjes en 270 meest aanbiddende commentaren. Die enorme aanhang onder intellectuelen maakt deze ondemocratische beweging interessant en ook gevaarlijk.